

Guía Docente				
Datos Identificativos			2020/21	
Asignatura (*)	Idioma Moderno 4: Francés		Código	613G03049
Titulación				
Descriptorios				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuatrimestre	Cuarto	Optativa	4.5
Idioma	Francés			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Letras			
Coordinación	Regueiro Diehl, Maria Mercedes	Correo electrónico	mercedes.regueiro.diehl@udc.es	
Profesorado	Luís Gamallo, María Obdulia	Correo electrónico	m.luis@udc.es	
	Regueiro Diehl, Maria Mercedes		mercedes.regueiro.diehl@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia ofrece formación teórica e práctica na descrición e no uso da lingua francesa, de maneira a garantir un dominio práctico da mesma. Nela se revisarán, consolidarán e ampliarán os principais aspectos fonéticos, gramaticais, léxicos e funcionais da lingua francesa, exercitados a través da práctica harmónica das 4 principais destrezas comunicativas (comprensión lectora e oral, produción escrita e oral), insistindo especialmente na comprensión oral de discursos de certa complexidade. Unha vez cubertos os contidos da materia, o alumnado deberá ter practicamente consolidadas as competencias do nivel B1+ segundo o especificado no Marco común europeo de referencia para as linguas do Consello de Europa. Estimularase a autonomía do alumnado e a súa capacidade de ser responsable no proceso de ensino-aprendizaxe.			

Plan de continxencia

PLAN DE CONTINXENCIA

1. MODIFICACIÓN DOS CONTIDOS

Non se realizan modificacións nos contidos da materia. Só serán obxecto de avaliación os contidos impartidos e as destrezas exercitadas presencial e/ou virtualmente.

Debido ao carácter cíclico e acumulativo da materia, ademais dos propios da materia, indirectamente tamén se avaliarán os contidos e destrezas correspondentes a niveis anteriores.

2. METODOLOXÍAS

2.1. METODOLOXÍAS DOCENTES QUE SE MANTEÑEN

? ACTIVIDADES INICIAIS (non computa na avaliación)

? LECTURAS (non computa na avaliación)

? PROBA ORAL (computa na avaliación)

2.2. METODOLOXÍAS DOCENTES QUE SE MODIFICAN

? SOLUCIÓN DE PROBLEMAS (computa na avaliación)

? DISCUSIÓN DIRIXIDA (computa na avaliación)

As sesións presenciais destas dúas metodoloxías serán substituídas por sesións virtuais na plataforma Teams.

Respetaranse dentro do posible os horarios da materia previstos pola facultade, e os cambios que deban realizarse terán que contar co coñecemento e co acordo de todas as persoas participantes. As sesións virtuais levaranse a cabo en grupos reducidos para facilitar a interacción, e terán unha duración mínima de 30 minutos e máxima de 60 minutos.

As actividades obrigatorias previstas, así como as voluntarias, entregaranse á profesora a través do correo electrónico. Agás casos de forza maior, e sempre coa autorización expresa da profesora, non se admitirán as actividades entregadas fóra do prazo determinado para cada unha delas. A profesora remitirá as actividades corrixidas e calificadas a cada estudante por correo electrónico.

Ver o cómputo destas metodoloxías na avaliación no apartado Modificacións na avaliación.

? PROBA OBXECTIVA: esta metodoloxía queda anulada e o seu cómputo na avaliación redistribuído.

3. MECANISMOS DE ATENCIÓN PERSONALIZADA AO ALUMNADO

CORREO ELECTRÓNICO; VIDEOCONFERENCIA E CHAT NA PLATAFORMA TEAMS: 4 horas semanais. Manterase, sempre que for posible, o horario de atención personalizada do profesorado ao estudantado; en caso contrario, adaptarase á disponibilidade do alumnado e do profesorado. Utilizarase a ferramenta que o profesorado considere máis axeitada ás necesidades do alumnado.

4. MODIFICACIÓNS NA AVALIACIÓN

4.1. METODOLOXÍA, PESO NA CUALIFICACIÓN FINAL E DESCRICIÓN

? SOLUCIÓN DE PROBLEMAS: 50% da cualificación final

Actividades da parte teórico-práctica (contidos gramaticais, expresión escrita e comprensión lectora). Ver en "Observacións de avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.

? DISCUSIÓN DIRIXIDA: 35% da cualificación final

Actividades da parte práctica (léxico, expresión oral, comprensión oral, interacción oral). Ver en "Observacións de avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.

? PROBA ORAL: 15% da cualificación final

Proba en que se avalían as competencias comunicativas do alumnado mediante a presentación oral dun traballo tutelado.

4.2. OBSERVACIÓNS DE AVALIACIÓN

O sistema de avaliación é de aplicación tanto para o alumnado a tempo completo como para o alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia.

1. O alumnado ten dúas oportunidades para aprobar a materia: a primeira ao remate do segundo cuadrimestre e a segunda no mes de xullo.
2. A materia está dividida en dúas partes: teórico-práctica (contidos gramaticais, comprensión lectora, expresión escrita) [50% da nota final] e práctica (léxico, expresión, comprensión e interacción oral) [50% da nota final]. É necesario obter unha nota mínima global de 5 sobre 10 en cada unha destas dúas partes para superar a totalidade da materia. No caso de aprobar só unha parte da materia na primeira oportunidade conservaríase a nota para a segunda oportunidade de xullo.
 - 2.1. En cada parte da materia é obrigatorio realizar un conxunto de exercicios ou tarefas de práctica de todos os contidos e destrezas obxecto da materia. Ademais das actividades presenciais que se realicen durante as aulas, normalmente por cada sesión presencial ou virtual de clase o alumnado deberá realizar unha tarefa práctica, que entregará por correo electrónico ou polos medios virtuais que especifique o profesorado. Agás causa xustificada e sempre coa autorización expresa do profesorado, non se admitirán as actividades entregadas fóra do prazo determinado para cada unha delas. O profesorado remitirá as actividades corrixidas e calificadas a cada estudante por correo electrónico. Para que estas actividades podan ser tidas en conta na cualificación final é preciso ter realizado (na data fixada para cada unha delas) e aprobado o 85% das actividades programadas e obter unha nota media mínima de 5 sobre 10.
 - 2.2. Na parte práctica será ademais obrigatorio realizar e aprobar cunha nota mínima de 5 sobre 10 unha proba oral final, consistente na presentación dun traballo tutelado, que se realizará a través de ferramentas virtuais e preferentemente en modalidade síncrona (en modalidade asíncrona se existiren problemas técnicos de conexión). O profesorado responsable da proba comunicará na plataforma Moodle, coa suficiente antelación, as datas e demais indicacións para a realización desta proba.
3. Tendo en conta o anteriormente exposto, a cualificación final do alumnado responderá ao seguinte reparto porcentual:
 - 3.1. Parte teórico-práctica (50% da cualificación final):
 - a) Un 100% da nota valorará as actividades programadas e realizadas ao longo do cuadrimestre (que deben cumprir os requisitos do apartado 2.1.).

Esta parte considérase aprobada se o valor do apartado a é igual ou superior a 5 sobre 10.

Os contidos e destrezas desta parte da materia son recuperables coas mesmas porcentaxes na segunda oportunidade de xullo (ver apartado 4).
 - 3.2. Parte práctica (50% da cualificación final):
 - a) Un 70% da nota valorará as actividades programadas e realizadas ao longo do cuadrimestre (que deben cumprir os requisitos do apartado 2.1.).
 - b) Un 30% da nota valorará a presentación oral (segundo o exposto no apartado 2.2.).

Esta parte considérase aprobada se a suma dos apartados a + b é igual ou superior a 5 sobre 10.

Os contidos e destrezas desta parte da materia son recuperables coas mesmas porcentaxes na segunda oportunidade de xullo (ver apartado 4).
 4. O alumno-a alumna que na primeira oportunidade non supere globalmente a materia segundo os criterios anteriormente expostos poderá recuperala totalmente ou parcialmente na oportunidade de xullo, segundo as mesmas porcentaxes e criterios definidos no apartado 3. O profesorado da materia fará públicas en Moodle e coa suficiente antelación as instrucións correspondentes. O alumnado poderá consultar en Moodle, no arquivo onde se fagan públicas as notas oficiais da primeira oportunidade, a(s) parte(s) que, de ser o caso, terá que recuperar na segunda oportunidade de xullo.
 5. En cada oportunidade de avaliación o alumno-a alumna recibirá a cualificación global NP no caso de non se ter presentado á totalidade das partes avaliadas da materia (descritas no apartado 3).
 6. Os traballos académicos (entendendo por tal todo o material que o alumnado elabore para ser obxecto de avaliación)

presentados polo alumnado da materia deben ser, agás indicacións expresas do profesorado, de carácter individual, e poderán ser incorporados á base de datos dunha ferramenta de detección de plaxio ou de presentación do mesmo exercicio en varias materias. De se producir algunha destas circunstancias activaranse as medidas recollidas nas "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario" da UDC.

7. Nos casos non contemplados anteriormente aplicarase o disposto nas "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario" da UDC.

5. MODIFICACIÓNS DA BIBLIOGRAFÍA

O profesorado da materia facilita a través de Moodle referencias bibliográficas ou webgráficas alternativas segundo as necesidades do alumnado.

Competencias do título

Código	Competencias do título
--------	------------------------

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
Ter un notable dominio do código ortográfico, da norma gramatical e do léxico máis común que permita construír discursos cun grao elevado de corrección e coherencia.	A8 A10 A15	B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8	C2
Escribir textos claros e estruturados sobre unha ampla serie de temas do seu interese ou relacionados coa vida cotiá, aínda que de extensión e complexidade limitada.	A8 A10 A15	B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8	C2
Expresarse oralmente en situacións da vida cotiá ou académica con bastante claridade e eficacia e cun ritmo bastante uniforme.	A8 A10 A15	B4 B5 B7 B8	C2
Ler de xeito comprensivo e con certo grao de autonomía textos variados, sempre que non traten de temáticas especializadas ou utilicen unha linguaxe específica.	A8 A15	B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8	C2
Comprender as ideas principais dun discurso oral lingüísticamente complexo que trate temas concretos ou abstractos razoablemente coñecidos e pronunciados cun nivel de lingua estándar.	A8 A15	B4 B8	C2

Contidos

Temas	Subtemas
A. Gramática	1. Adxectivos e pronomes indefinidos. 2. O "gérondif" e o "participe présent". 3. A expresión da concesión e da oposición. 4. O verbo: a correlación temporal. 5. O indicativo, o subxuntivo e o infinitivo nas subordinadas. 6. Principais conectores para a organización dos textos escritos.
B. Obxectivos comunicativos	1. Resumir, interpretar, comentar e valorar diferentes tipos de discursos. 2. Expoñer e xustificar/criticar tomas de decisións, posturas, ideas, comportamentos... 3. Preguntar e responder sobre sucesos, experiencias... 4. Interactuar e reaccionar adecuadamente en diversos contextos. 5. Adecuar a entoación ás intencións comunicativas. 6. Solucionar dificultades expresivas.

C. Léxico	1. Identificación e caracterización de persoas, obxectos e situacións. 2. Relacións humanas e sociais. 3. Organización social e servizos públicos: formularios administrativos frecuentes. 4. Siglas e abreviaturas de uso frecuente. 5. O CV e a carta de presentación/motivación. 6. Expresións idiomáticas e frases feitas.
-----------	--

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	A8 A10 A15 B1 B4 B5 B6 B8 C2	1	0	1
Solución de problemas	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B6 B7 B8 C2	16	25	41
Discusión dirixida	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B6 B7 B8 C2	15	25	40
Lecturas	A8 A10 A15 B1 B3 B5 B6 B7 B8 C2	0	10	10
Proba obxectiva	A8 A10 A15 B4 B6 B7 B8 C2	0	10	10
Proba oral	A8 A10 A15 B4 B6 B7 B8 C2	0	6	6
Atención personalizada		4.5	0	4.5
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Primeira toma de contacto coa materia, na que se desenvolven actividades destinadas a obter información relevante sobre o alumnado e sobre as súas competencias de partida, co fin de articular a docencia de xeito que se favorezan aprendizaxes eficaces e significativas, que partan dos saberes previos e intereses do alumnado.
Solución de problemas	Nesta materia chámase solución de problemas as aulas e actividades relacionadas coa gramática e coa práctica da comprensión lectora e da expresión escrita. MOI IMPORTANTE: a realización e o aproveitamento destas actividades é fundamental nesta materia, pois é nelas onde se aplican efectivamente as destrezas e os coñecementos adquiridos. Ademais das actividades que se leven a cabo durante as clases, normalmente por cada sesión presencial de clase o alumnado deberá realizar unha actividade non presencial (exercicio de gramática, redacción, resumo, tradución?). Estas actividades teñen asignada unha porcentaxe moi importante da nota final da materia (ver apartado "Avaliación" desta guía).
Discusión dirixida	Nesta materia chámase discusión dirixida as aulas e actividades relacionadas coa práctica das destrezas orais (expresión oral, comprensión oral e interacción oral). MOI IMPORTANTE: a realización e o aproveitamento destas actividades é fundamental nesta materia, pois é nelas onde se aplican efectivamente as destrezas e os coñecementos adquiridos. Ademais das actividades que se leven a cabo durante as clases, normalmente por cada sesión presencial de clase o alumnado deberá realizar unha actividade non presencial. Estas actividades teñen asignada unha porcentaxe moi importante da nota final da materia (ver apartado "Avaliación" desta guía).
Lecturas	Ademais da lectura de textos (literarios, de revistas, de xornais...) nesta materia entendemos por lectura todo o material que o alumnado deberá ler/consultar fóra da aula para a adquisición e asimilación dos contidos e para a realización das actividades da materia.

Proba obxectiva	Proba escrita utilizada para a avaliación da aprendizaxe. Permitirá avaliar coñecementos, capacidades, destrezas, rendemento, aptitudes, actitudes, etc. en todas as destrezas. Esta proba obxectiva combinará distintas tipoloxías de preguntas.
Proba oral	Proba en que se avalían as competencias comunicativas do alumnado mediante a presentación oral dun traballo tutelado.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Proba oral Lecturas Proba obxectiva Solución de problemas Discusión dirixida	A atención personalizada será unha constante nesta materia, na que prima a aplicación dos coñecementos adquiridos. O profesorado fará un seguimento particular de cada estudante, e prestará especial atención á súa adicación, ao seu interese por aprender e ao seu compromiso coa materia e co grupo. O profesorado poderá atender puntualmente e de forma individualizada aos/as estudantes cando a actividade encomendada ou o seu desempeño así o aconsellen. Os/as estudantes poden acudir en horario de tutorías e aulas ao profesorado para tratar todas as cuestións relacionadas coa materia que estimen pertinentes. Pódese tamen solicitar a realización de tutorías virtuais a través de Teams. Os horarios de tutorías do profesorado da materia pódense consultar no taboleiro de horarios ou na páxina web da facultade.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Proba oral	A8 A10 A15 B4 B6 B7 B8 C2	Presentación oral dun traballo tutelado que o-a estudante realizará ao rematar o cuatrimestre. Ver en "Observacións avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.	15
Proba obxectiva	A8 A10 A15 B4 B6 B7 B8 C2	Probas escritas da parte práctica e da parte teórico-práctica que o-a estudante realizará nas datas oficiais marcadas polo centro ao rematar o cuatrimestre. Ver en "Observacións avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.	40
Solución de problemas	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B6 B7 B8 C2	Actividades da parte teórico-práctica (contidos gramaticais, expresión escrita e comprensión lectora). Inclúe a valoración da asistencia ás aulas. Ver en "Observacións avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.	25
Discusión dirixida	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B6 B7 B8 C2	Actividades da parte práctica (léxico, expresión oral, comprensión oral, interacción oral). Inclúe a valoración da asistencia ás aulas. Ver en "Observacións avaliación" precisións e ponderacións máis detalladas.	20

Observacións avaliación

LEA ATENTAMENTE A INFORMACIÓN QUE SEGUE:

1. O alumnado ten dúas

oportunidades para aprobar a materia: a primeira ao remate do segundo cuatrimestre e a segunda no mes de xullo. As datas oficiais deben ser contrastadas polo alumnado nos taboleiros oficiais ou na páxina web do centro inmediatamente antes de cada período de exames.

2. A materia está dividida en 2

partes: teórico-práctica [contidos gramaticais, comprensión lectora, expresión escrita] (50% da nota final) e práctica [léxico, expresión, comprensión e interacción oral] (50% da nota final). É necesario obter unha nota mínima global de 5 sobre 10 en cada parte para superar a totalidade da materia. No caso de aprobar só unha parte da materia na primeira oportunidade conservárase a nota para a segunda oportunidade de xullo.

2.1. En cada parte da materia é

obligatorio realizar e obter unha nota mínima de 5 sobre 10 nunha proba final escrita ao remate do 2º cuatrimestre (na data, hora e lugar recollidos no calendario oficial de exames da facultade).

2.2. Na parte práctica será

ademáis obligatorio realizar e aprobar cunha nota mínima de 5 sobre 10 unha proba oral final, consistente na presentación oral dun traballo tutelado, que se realizará ao remate do 2º cuatrimestre. O profesorado comunicará públicamente a data, hora e lugar de realización deste exame oral.

2.3. En cada parte da materia é

obligatorio realizar un conxunto de exercicios ou tarefas de práctica de todas as destrezas obxecto da materia. Ademáis das actividades presenciais que se realicen durante as aulas, normalmente por cada sesión presencial de clase o alumnado deberá realizar un exercicio non presencial. Agás causa xustificada e sempre con autorización expresa do profesorado, non se admitirán as actividades entregadas fóra do prazo determinado para cada unha delas. Para que estas actividades poidan ser tidas en conta na cualificación final é preciso ter realizado e aprobado, antes da realización do exame da primeira oportunidade, o 85% das actividades programadas e obter unha nota media de 5 sobre 10.

3. Tendo en conta o anteriormente

exposto, a cualificación final do alumnado responderá ao seguinte reparto porcentual:

3.1. Parte teórico-práctica (50% da cualificación final):

a) Un 50% da nota valorará o exame escrito (debe cumprir os requisitos do apartado 2.1).

b) Un 45% valorará as actividades (deben cumprir os requisitos do apartado 2.3).

c) Un 5% corresponderá á asistencia ás aulas e ás actividades presenciais.

Esta parte considérase aprobada

se a suma dos apartados a, b, c é igual ou superior a 5 sobre 10.

Os contidos e destrezas dos

apartados a, b desta parte da materia son recuperables, coas mesmas porcentaxes, na segunda oportunidade de xullo (ver apartado 4).

3.2. Parte práctica (50% da

cualificación final):

a) Un 30% valorará o exame escrito (debe cumprir os requisitos do apartado 2.1).

b) Un 30% valorará o exame oral (debe cumprir os requisitos do apartado 2.2).

c) Un 35% valorará as actividades (deben cumprir os requisitos do apartado 2.3).

d) Un 5% corresponderá á asistencia ás aulas e ás actividades presenciais.

Esta parte considérase aprobada

se a suma dos apartados a, b, c, d é igual ou superior a 5 sobre 10.

Os contidos e destrezas dos

apartados a, b, c son recuperables, coas mesmas porcentaxes, na segunda oportunidade de xullo (ver apartado 4).

4. O alumno-a alumna que na primeira oportunidade non supere globalmente a materia segundo os criterios anteriormente expostos poderá recuperala totalmente ou parcialmente na oportunidade de xullo (na data, hora e lugar recollidos no calendario oficial de exames da facultade) segundo as porcentaxes e criterios expresados máis arriba.

4.1. De suspender a materia na primeira oportunidade por non acadar a puntuación mínima nos exames escritos ou no exame oral, deberá facelo(s) de novo na segunda oportunidade.

A data, lugar, hora e outras indicacións para a realización do exame oral da segunda oportunidade comunicaranse en Moodle coa suficiente antelación.

4.2. De suspender a materia na primeira oportunidade por non acadar a puntuación mínima nas actividades, deberá realizar para a segunda oportunidade unha serie de tarefas substitutivas nas que terá que demostrar ter acadado as competencias da materia nas distintas destrezas. O profesorado da materia fará públicas en Moodle coa suficiente antelación as instrucións correspondentes (actividades asignadas, datas de recollida e entrega, etc.).

Fontes de información

Bibliografía básica	- BADI, J.; GREAVES, I.; PETETIN, A. (1996). Grammaire. 350 exercices. Niveau débutant. Paris: Hachette F.L.E. - BADI, J.; GREAVES, I.; PETETIN, A. (1997). Conjugaison. 350 exercices. 1 000 verbes à conjuguer. Paris: Hachette F.L.E. - BOULARÈS, M. (1997). Grammaire progressive du français avec 400 exercices. Niveau avancé. Paris: CLE International. - (1997). La Conjugaison pour tous. Dictionnaire de 12 000 verbes. Paris: Hatier. - DELATOUR, Y. (1996). Grammaire. 350 exercices. Niveau moyen. Paris: Hachette F.L.E. - DELATOUR, Y. (2004). Nouvelle grammaire du français. Paris: Hachette. - FERNÁNDEZ BALLÓN, M.; MONNERIE-GOARIN, A. (1987). Gramática esencial del francés. Paris-Madrid: Hachette-SGEL. - GAILLARD, B. (1995). Le français de A à Z. Paris: Hatier. - (1999). Gran diccionario español-francés/français-espagnol. Paris: Larousse. - HANSE, J. (1996). Nouveau dictionnaire des difficultés du français moderne. Paris: Duculot - (1995). Le Nouveau Petit Robert. Dictionnaire de la langue française. Paris: Dictionnaires Le Robert.
Bibliografía complementaria	Ao longo do curso ofreceranse referencias bibliográficas e outros recursos específicos para cada tema. Tanto nas clases teórico-prácticas como nas prácticas facilitarase ao alumnado diverso material complementario. Na biblioteca do centro pódese atopar todo tipo de material impreso e audiovisual relacionado coa lingua francesa en consoancia co nivel e os intereses do alumnado. É recomendable que se solicite orientación e consello ao profesorado da materia.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Idioma Moderno: Francés/613G03016

Idioma Moderno 2: Francés/613G03029

Idioma Moderno 3: Francés/613G03033

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Recoméndaselle ao alumnado que lea atentamente esta guía docente: nos seus diferentes apartados atopará resposta a moitas preguntas que lle xurdan sobre a concepción, organización e obxectivos do curso. Non dubide en acudir ao profesorado para aclarar calquera cuestión ao respecto.

Debe prestar especial atención aos seguintes aspectos:

? Realice puntualmente as actividades encomendadas. Os retrasos acumulados prexudican a evolución da súa aprendizaxe e o desenvolvemento progresivo de competencias, e fan que o seu aproveitamento sexa progresivamente menor; ademais, lembre que, agás causa xustificada, e sempre co acordo expreso do profesorado, non se permite a entrega de actividades fóra do prazo establecido.

? Procure observarse e autoavaliarse, tomando conciencia das súas carencias e dos seus avances.

? As súas exposicións ou intervencións escritas e orais deben ser adecuadas ao nivel de estudos no que se atopa e á actividade que está a desenvolver.

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías